

ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΑΕΜΠΟΡΙΟ: Η ΤΙΜΩΡΗΤΙΚΗ ΕΚΔΟΧΗ

Ιουλία Λαμπράκη*

1. Εισαγωγή

Οι στάσεις του κοινού απέναντι στο φαινόμενο του παραεμπορίου και στην αντιμετώπισή του αποτελούν το κεντρικό ζήτημα που πραγματεύεται η μελέτη. Με αφορμή το ερευνητικό πρόγραμμα: «*Αθήνα και Μετανάστευση: Εμείς και οι “Άλλοι” - Οι “Άλλοι” και εμείς*»,¹ η παρούσα μελέτη εξετάζει τις τιμωρητικές στάσεις απέναντι στους πλανόδιους και το παραεμπόριο, όπως εκφράζονται από τους καταστηματάρχες, υπεύθυνους και πωλητές των καταστημάτων, που δραστηριοποιούνται στο ιστορικό και εμπορικό κέντρο της Αθήνας, καθώς και σε ορισμένες άλλες περιοχές της πρωτεύουσας με αναπτυγμένη εμπορική δραστηριότητα.

Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτώμενοι που υποστήριξαν ότι το κράτος πρέπει να λάβει αστυνομικά μέτρα για να αντιμετωπίσει τους πλανόδιους μικροπωλητές και το παραεμπόριο, εξετάζονται ως προς τα χαρακτηριστικά και τις στάσεις τους στους παρακάτω θεματικούς άξονες:

1. τα ατομικά χαρακτηριστικά (ιδιότητα, φύλο, ηλικία, μόρφωση),
2. τα στοιχεία που αφορούν την επιχείρηση (το μέγεθος της επιχείρησης, τον κύκλο εργασιών και τις προοπτικές),
3. την κίνηση/κρίση της αγοράς και θέματα ανταγωνισμού,
4. την ικανοποίηση από την επιχειρηματική πολιτική του κράτους,
5. τη γνώμη για τις ξένες επιχειρήσεις,
6. θέματα ασφάλειας και ανασφάλειας, την πρόσληψη του κινδύνου ή της «απειλής»,

* Κοινωνιολόγος, Υποψήφια Διδάκτωρ, ΜΔΕ «Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπισή της», Πάντειο Πανεπιστήμιο.

1. Το εν λόγω έργο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του υποέργου «*Αθήνα και Μετανάστευση: Εμείς και οι “άλλοι” - Οι “άλλοι” και εμείς*» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» (Γ' ΚΠΣ, Αριστεία σε Ερευνητικά Ινστιτούτα ΓΓΕΤ, 2ος κύκλος Υπουργείου Ανάπτυξης).

7. τη στάση τους απέναντι στους πλανόδιους μικροπωλητές και τους αλλοδαπούς.

Επιχειρείται με αυτόν τον τρόπο να προσεγγιστούν τα ατομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού, στοιχεία που αφορούν την επιχείρηση, την κίνηση της αγοράς και τον ανταγωνισμό, οι στάσεις των ερωτωμένων απέναντι στους αλλοδαπούς, στις ξένες επιχειρήσεις και στους πλανόδιους, θέματα που αφορούν την ικανοποίηση από την επιχειρηματική πολιτική του κράτους και τις ανασφάλειες του πληθυσμού, έτσι ώστε να εξεταστεί εάν, ποια από αυτά και σε ποιο βαθμό συνδέονται με τιμωρητικές στάσεις των ερωτωμένων.

Τα αστυνομικά μέτρα, ως πρόταση για την αντιμετώπιση των πλανόδιων μικροπωλητών και του παραεμπορίου, εντάσσονται στις κατασταλτικές μεθόδους διαχείρισης του φαινομένου και εκφράζουν από την πλευρά των ερωτωμένων τιμωρητικές στάσεις προς τους πλανόδιους μικροπωλητές. Από τα ερευνητικά δεδομένα, όπως θα δούμε παρακάτω, προκύπτει σύνδεση ανάμεσα στη στάση των ερωτωμένων υπέρ των αστυνομικών μέτρων για τους πλανόδιους και της πρόσληψης των πλανόδιων ως οικονομικής απειλής και ως ανταγωνιστών. Επιπλέον, διαφαίνεται ότι στις αναπαραστάσεις των ερωτωμένων υπάρχει σύνδεση των πλανόδιων με την εγκληματικότητα και τους αλλοδαπούς.

Πιο συγκεκριμένα, το ότι οι πλανόδιοι έμποροι προσλαμβάνονται από τους ερωτώμενους ως οικονομική «απειλή» προκύπτει από το γεγονός ότι τα υψηλότερα ποσοστά υπέρ των αστυνομικών μέτρων συγκεντρώνονται στους ίδιους τους επιχειρηματίες, που έχουν την άμεση ευθύνη της επιχείρησης, καθώς και σε ερωτώμενους που εκπροσωπούν μικρού μεγέθους και με περιορισμένο κύκλο εργασιών επιχειρήσεις. Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται και οι επιχειρήσεις που δεν βλέπουν καλές προοπτικές για το μέλλον και δεν είναι ικανοποιημένες από την επιχειρηματική πολιτική του κράτους. Οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις μπορεί να υποτεθεί ότι «βλέπουν» ανταγωνιστικά την εμπορική δραστηριοποίηση των πλανόδιων.

Όσον αφορά τη σύνδεση των πλανόδιων εμπόρων με την εγκληματικότητα ή αλλιώς το φόβο του εγκλήματος,² αυτή προκύπτει από το γεγονός ότι οι

2. «Ο φόβος του εγκλήματος ορίζεται ως το συλλογικό άγχος των κατοίκων μιας περιοχής, μιας πόλης ή χώρας, το οποίο προέρχεται από το φόβο πιθανής θυματοποίησης των ίδιων ή κοινών τους προσώπων από βίαιες εγκληματικές επιθέσεις και εκδηλώνεται τόσο σε ατομικό επίπεδο με τη μορφή του φόβου θυματοποίησης όσο και σε συλλογικό ως έλλειψη δημόσιας ασφάλειας», Ζαραφώνιτου Χ., 2002, *Ο φόβος του εγκλήματος*, Μελέτες Ευρωπαϊκής Νομικής Επιστήμης 3, Αθήνα, Α. Σάκκουλας, σ. 31-32.

ερωτώμενοι που νιώθουν μεγαλύτερη ανασφάλεια στην περιοχή της επιχείρησης και φόβο για κάποιο επικείμενο κρούσμα στο κατάστημά τους (φόβος θυματοποίησης) είναι εκείνοι που εμφανίζονται σε μεγαλύτερο ποσοστό υπέρ των αστυνομικών μέτρων. Εδώ, θα λέγαμε ότι οι πλανόδιοι και το παραεμπόριο, ενδεχομένως, να συνδέονται στις αναπαραστάσεις των ερωτωμένων με εγκληματικές ενέργειες.

Ο φόβος του εγκλήματος συνδέεται άμεσα με το αίσθημα της ανασφάλειας και τις κατασταλτικές τάσεις που εκφράζουν οι πολίτες σε σχετικές έρευνες.³ Συγκεκριμένα, έχει παρατηρηθεί ότι οι πολίτες που αισθάνονται εντονότερα το φόβο του εγκλήματος καθώς και την ανασφάλεια τείνουν να εκφράζουν σε μεγαλύτερο βαθμό τιμωρητικές τάσεις. Τέλος, η σύνδεση των πλανόδιων με τους αλλοδαπούς διαφαίνεται από το γεγονός ότι οι ερωτώμενοι που έχουν αρνητική γνώμη για τους αλλοδαπούς και τις ξένες επιχειρήσεις συγκεντρώνουν υψηλά ποσοστά υπέρ των αστυνομικών μέτρων. Αυτό που μπορεί να υποθεθεί είναι ότι οι πλανόδιοι, ενδεχομένως, συνδέονται ή και ταυτίζονται στις αναπαραστάσεις του κοινού με τους αλλοδαπούς.

Παρακάτω, γίνεται αναλυτική παράθεση των στοιχείων που προέκυψαν σχετικά με τη στάση των ερωτωμένων απέναντι στους πλανόδιους μικροπωλητές.

2. Οι τιμωρητικές στάσεις

Στο κεφάλαιο αυτό, θα διερευνήσουμε το δείγμα των ερωτωμένων που υποστήριξε τη λήψη των αστυνομικών μέτρων για την αντιμετώπιση του παραεμπορίου, με σκοπό να αναδυθούν τα χαρακτηριστικά και οι στάσεις του σε μια σειρά θεμάτων, που όπως αναφέραμε και στην *Εισαγωγή*, αφορά τα ατομικά χαρακτηριστικά του ερωτωμένου (ιδιότητα, φύλο ηλικία, μόρφωση), τα στοιχεία που αφορούν την επιχείρηση (το μέγεθος της επιχείρησης, τον κύκλο εργασιών, τις προοπτικές), την κίνηση/κρίση της αγοράς και θέματα ανταγωνισμού, την ικανοποίηση από την επιχειρηματική πολιτική του κράτους, τη γνώμη για τις ξένες επιχειρήσεις, θέματα ασφάλειας και ανασφάλειας, την πρόσληψη του κινδύνου ή της «απειλής» και τη στάση απέναντι στους πλανόδιους μικροπωλητές και τους αλλοδαπούς.

3. Ζαραφωνίτου Χ., 2004, «Ανασφάλεια και επέκταση του κοινωνικού ελέγχου: Ποινικοποίηση των “αντικοινωνικοτήτων” και της “αταξίας”», *Ποινικός Λόγος*, τόμ. 4, σ. 2049-2059.

Ερωτώμενος ο υπό έρευνα πληθυσμός για το «*πώς πρέπει το κράτος να αντιμετωπίσει τους πλανόδιους μικροπωλητές*» απάντησε καταφατικά υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων για την εξαφάνιση του παραεμπορίου σε ποσοστό 57,6%. Με το μέτρο διαφώνησαν οι ερωτώμενοι σε ποσοστό 24,1%, απάντησαν *ούτε συμφωνώ/ ούτε διαφωνώ* σε ποσοστό 11,4%, ενώ οι υπόλοιποι δεν έδωσαν καμία απάντηση. Παρακάτω, μελετάται το δείγμα των ερωτωμένων που τάχθηκαν υπέρ του συγκεκριμένου μέτρου με βάση επιλεγμένες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, όπως κατηγοριοποιούνται για τους σκοπούς της μελέτης στους παρακάτω θεματικούς άξονες.

2.1. Τα ατομικά χαρακτηριστικά

Από τα ερευνητικά δεδομένα προκύπτει ότι, όσον αφορά την ιδιότητα των ερωτωμένων, από το 57,6% του δείγματος που συμφωνούν ότι το κράτος πρέπει να λάβει αστυνομικά μέτρα για την εξαφάνιση του παραεμπορίου, το 60,3% είναι ο ίδιος ο επιχειρηματίας/καταστηματούχος, ποσοστό 52,8% ο σύμβουλος/υπεύθυνος/προϊστάμενος και ποσοστό 54,7% ο πωλητής/υπάλληλος του καταστήματος. Αυτό που γίνεται φανερό, εδώ, είναι ότι οι ίδιοι οι επιχειρηματίες/καταστηματούχοι τάσσονται σε μεγαλύτερο ποσοστό υπέρ των αστυνομικών μέτρων σε σχέση με τους υπαλλήλους του καταστήματος. Όσον αφορά το φύλο των ερωτωμένων που απάντησαν καταφατικά, οι άντρες αντιπροσωπεύουν το 58,3%, ενώ οι γυναίκες υποστηρίζουν το μέτρο σε ποσοστό 56,1%. Οι άντρες εμφανίζονται ελαφρώς πιο κατασταλτικοί σε σχέση με τις γυναίκες απέναντι στους πλανόδιους μικροπωλητές. Εξετάζοντας τις ηλικιακές ομάδες, διαπιστώνουμε ότι τα ποσοστά με τα οποία οι ερωτώμενοι συμφώνησαν με την λήψη αστυνομικών μέτρων είναι τα εξής: ποσοστό 23,1% για την ηλικιακή ομάδα 19-23 ετών, ποσοστό 56,7% για την ομάδα 24-44 ετών, ποσοστό 60,8% για την ομάδα 45-65 και 59,1% για τους 65 ετών και πάνω.

Παρατηρούμε ότι όσο μεγαλώνουν οι ηλικίες αυξάνεται και το ποσοστό των ερωτωμένων που συμφωνούν με τη λήψη αστυνομικών μέτρων από το κράτος για την εξαφάνιση του παραεμπορίου. Τα ποσοστά αυτά κορυφώνονται στην ηλικιακή ομάδα μεταξύ 45 και 65 ετών. Λιγότερο κατασταλτικοί εμφανίζονται οι νέοι ηλικίας 19 έως 23 ετών, ποσοστό που υπερδιπλασιάζεται στην επόμενη ηλικιακή ομάδα μεταξύ 24 και 44 ετών. Η ηλικιακή ομάδα 65 και άνω παρουσιάζει μικρή κάμψη σε σχέση με την προηγούμενη.

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο, φαίνεται ότι και ο παράγοντας αυτός παίζει ρόλο στη διαμόρφωση των στάσεων των ερωτωμένων απέναντι στα αστυνομικά μέτρα. Συγκεκριμένα, οι ερωτώμενοι που παρακολούθησαν μέχρι γυμνάσιο συμφώνησαν κατά ποσοστό 64,4% στο να λάβει το κράτος

αστυνομικά μέτρα για την αντιμετώπιση των πλανόδιων μικροπωλητών, το ποσοστό αυτό μειώνεται στο 60,3% για τους απόφοιτους λυκείου, ενώ φτάνει στο 51,7% για τους απόφοιτους ΑΕΙ/ ΤΕΙ και τους απόφοιτους ανώτερης ιδιωτικής σχολής στο 50%. Αυτό που γίνεται φανερό από τα παραπάνω στοιχεία είναι ότι όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο τόσο μειώνεται το ποσοστό των ερωτωμένων που κρίνει τα αστυνομικά μέτρα ως κατάλληλα για την εξαφάνιση του παραεμπορίου. Η σχέση, δηλαδή, μορφωτικού επιπέδου και υποστήριξης αστυνομικών μέτρων είναι αντιστρόφως ανάλογη.

2.2. Τα στοιχεία που αφορούν την επιχείρηση

Το δείγμα στην ερώτηση για το εάν θεωρεί ότι η επιχείρηση/κατάστημα ως προς τη συνολική οικονομική επιφάνεια είναι μικρή, μεσαίου μεγέθους ή μεγάλη, προκύπτει ότι αυτοί που χαρακτήρισαν ως «μικρή» την επιχείρησή τους ως προς την οικονομική επιφάνεια συμφώνησαν με τα αστυνομικά μέτρα σε ποσοστό 59,1%, όσοι τη χαρακτήρισαν «μεσαίου μεγέθους» συμφώνησαν σε ποσοστό 58,8%, και όσοι τη χαρακτήρισαν «μεγάλη» συμφώνησαν κατά ποσοστό 47,1%.

Γίνεται φανερό, συνεπώς, ότι όσο πιο μικρή είναι η επιχείρηση τόσο αυξάνεται το ποσοστό των ερωτωμένων που τάσσονται υπέρ των αστυνομικών μέτρων για την αντιμετώπιση του παραεμπορίου. Αντιθέτως, οι ερωτώμενοι που εργάζονται σε μεγαλύτερες επιχειρήσεις συμφωνούν με τη λήψη αστυνομικών μέτρων σε μικρότερο ποσοστό.

Όσον αφορά το πώς κρίνουν οι ερωτώμενοι τον κύκλο εργασιών (τζίρο) της επιχείρησης σήμερα σε σχέση με το παρελθόν (5 τελευταία χρόνια), οι απαντήσεις που δόθηκαν συγκεντρώνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 1).

Πώς κρίνετε τον κύκλο εργασιών (τζίρο) της επιχείρησής σας σήμερα σε σχέση με το παρελθόν;

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	Πολύ ικανοποιητικό	Μάλλον ικανοποιητικό	Ικανοποιητικό	Καθόλου ικανοποιητικό	Απογοητευτικό
Συμφωνώ %	35,3	48,9	64,2	64,5	59,8

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία, όσο λιγότερο ικανοποιημένοι δηλώνουν οι ερωτώμενοι από το τζίρο της επιχείρησης τόσο περισσότερο τάσσονται υπέρ των αστυνομικών μέτρων για τους πλανόδιους. Μάλιστα, περισσότερο

υπέρ των αστυνομικών μέτρων τάσσονται όσοι δηλώνουν απλά ικανοποιημένοι ή καθόλου ικανοποιημένοι από τον κύκλο εργασιών της επιχείρησης.

Σχετικά με τις προοπτικές που οι ερωτώμενοι βλέπουν για την επιχείρηση στο μέλλον προκύπτει, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, ότι όσοι βλέπουν αρνητικές ή μέτριες προοπτικές για την επιχείρηση, διαβλέπουν περισσότερο ανταγωνισμό, δύσκολη ανάπτυξη ή δε βλέπουν καμία προοπτική για την επιχείρηση, συγκεντρώνουν τα πιο υψηλά ποσοστά υπέρ των αστυνομικών μέτρων για την αντιμετώπιση των πλανόδιων μικροπωλητών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Συμφωνώ	%
Δύσκολη ανάπτυξη	100
Περισσότερος ανταγωνισμός	83,3
Εξαρτάται από το κράτος	75
Καμία	72,2
Μέτριες/όχι και πολύ καλές	71,4
Ελπίζω να συνεχιστεί	62,9
Αρνητικές προοπτικές/ δύσκολες/ κακές	62,6
Να επεκταθεί/ περισσότερες/ εισαγωγές	61,4
Συνταξιοδότηση	57,1
Θετικές προοπτικές/ καλές /αισιοδοξία	52,2
Μάλλον θα κλείσει	50
Αβέβαιο μέλλον	44
Σταθερές/ τα ίδια	42,1

Όσον αφορά το πού οι ερωτώμενοι αποδίδουν το ότι η κίνηση είναι μέτρια ή βρίσκεται σε ύφεση προκύπτει ότι εκείνοι που αξιολογούν ως τον κυριότερο λόγο για την κατάσταση αυτή την εγκατάσταση καταστημάτων από αλλοδαπούς τάσσονται υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων για τους πλανόδιους και το παραεμπόριο σε ποσοστό 79,5%. Υψηλά επίπεδα συγκεντρώνονται και στους ερωτώμενους που προβάλλουν ως λόγο για την πορεία της κίνησης τον αθέμιτο ανταγωνισμό σε ποσοστό 65,5%. Ακολουθούν, η «έλλειψη επιχειρηματικών κινήτρων» (65,3%), η «υψηλή φορολογία» (63,2%), η «υποβάθμιση της περιοχής της επιχείρησης» (63%), ο «υψηλότοκος δανεισμός» (61,1%), η «ανεργία» (60,6%), η «γενικότερη οικονομική κρίση» (60,3%), η «επιχειρηματική πολιτική του κράτους» (60%), ο «ανταγωνισμός

με άλλες επιχειρήσεις» (56,1%), οι «καταναλωτικές συνήθειες των αγοραστών» (55,2%) και, τέλος, η «γραφειοκρατία» (49,3%).

Συνεπώς, βλέπουμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά υπέρ της λήψης των αστυνομικών μέτρων συγκεντρώνονται στους ερωτώμενους που προβάλλουν ως ερμηνευτικούς λόγους για τη διαμόρφωση της κίνησης της αγοράς, αφ' ενός, την εγκατάσταση καταστημάτων από αλλοδαπούς και, αφ' ετέρου, τον αθέμιτο ανταγωνισμό.

2.3. Η ικανοποίηση από την επιχειρηματική πολιτική του κράτους

Στην ερώτηση για το αν πιστεύουν οι ερωτώμενοι ότι η επιχειρηματική πολιτική του κράτους ενισχύει τις δραστηριότητές του, προκύπτει ότι όσοι απάντησαν θετικά στην ερώτηση τάσσονται υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων σε ποσοστό 51,7%, όσοι απάντησαν αρνητικά σε ποσοστό 57,9% και όσοι απάντησαν «εν μέρει» συμφώνησαν σε ποσοστό 63,5%. Οι ερωτώμενοι που τάσσονται υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων στο μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι εκείνοι που πιστεύουν ότι το κράτος ενισχύει εν μέρει ή δεν ενισχύει καθόλου τις δραστηριότητές τους.

Στην ερώτηση για το αν πιστεύουν ότι η επιχειρηματική πολιτική του κράτους ενισχύει τις πρωτοβουλίες τους, η εικόνα συμβαδίζει με την προηγούμενη, καθώς οι ερωτώμενοι που πιστεύουν ότι η επιχειρηματική πολιτική του κράτους ενισχύει εν μέρει ή καθόλου τις πρωτοβουλίες τους τάσσονται σε μεγαλύτερα ποσοστά (62% και 58% αντίστοιχα) υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων σε σχέση με εκείνους που υποστηρίζουν ότι το κράτος ενισχύει τις πρωτοβουλίες τους (56,7%).

Όσον αφορά το αν πιστεύουν ότι η επιχειρηματική πολιτική του κράτους περιορίζει την εξάπλωση της επιχείρησης, οι ερωτώμενοι που απάντησαν ότι το κράτος περιορίζει ή εν μέρει περιορίζει την εξάπλωση της επιχείρησης τάχθηκαν υπέρ των αστυνομικών μέτρων σε ποσοστά 60,3% και 61,2% αντίστοιχα, ενώ όσοι απάντησαν αρνητικά στην ερώτηση υποστήριξαν τα αστυνομικά μέτρα σε ποσοστό 55%.

Και εδώ, η εικόνα είναι ίδια, όσοι δεν πιστεύουν ότι το κράτος περιορίζει την εξάπλωση της επιχείρησής τους τάσσονται σε μικρότερο ποσοστό υπέρ των κατασταλτικών μέτρων.

2.4. Η κίνηση/κρίση της αγοράς και θέματα ανταγωνισμού

Όσον αφορά στην ερώτηση για το ποιον θεωρούν ως τον πιο σημαντικό ανταγωνιστή τους, όσοι από τους ερωτώμενους θεωρούν τους πλανόδιους μικρο-

πωλητές ανταγωνιστές τους, εμφανίζονται, όπως είναι αναμενόμενο, πιο κατασταλτικοί απέναντί τους, απαντούν, δηλαδή, καταφατικά στη λήψη αστυνομικών μέτρων για την εξαφάνιση του παραεμπορίου σε μεγαλύτερα ποσοστά από εκείνους που τους θεωρούν σε μικρότερο βαθμό ανταγωνιστές τους ή και καθόλου.

Έτσι, όσοι θεωρούν τους πλανόδιους ως το νούμερο ένα ανταγωνιστή τους τάσσονται υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων σε ποσοστό 73,7%. Τα ποσοστά, όμως, υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων μειώνονται για τους ερωτώμενους που θεωρούν ως τους πιο σημαντικούς ανταγωνιστές τους τις ελληνικές επιχειρήσεις του ίδιου είδους (55,1%), τις ξένες επιχειρήσεις του ίδιου είδους (61,4%), τα πολυκαταστήματα (66%) και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα (57,5%).

Επομένως, και εδώ επιβεβαιώνεται η εικόνα, ότι οι ερωτώμενοι που δε βλέπουν ανταγωνιστικά τους πλανόδιους μικροπωλητές τάσσονται σε μικρότερο ποσοστό υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων για την εξαφάνιση του παραεμπορίου.

2.5. Η γνώμη για τις ξένες επιχειρήσεις

Όσον αφορά τη γνώμη που οι ερωτώμενοι έχουν για τις ξένες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή τους, όσοι έχουν θετική γνώμη υποστήριξαν τη λήψη αστυνομικών μέτρων για την αντιμετώπιση του παραεμπορίου από τους πλανόδιους σε ποσοστό 42,6%, ενώ όσοι έχουν αρνητική γνώμη υποστήριξαν τη λήψη αστυνομικών μέτρων σε ποσοστό 71,9%, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από το προηγούμενο. Όσοι έχουν αδιάφορη γνώμη για τις ξένες επιχειρήσεις υποστήριξαν τα μέτρα σε ποσοστό 55,1%.

Προκύπτει, επομένως, ότι οι ερωτώμενοι που πρόσκεινται αρνητικά στη δραστηριοποίηση των ξένων επιχειρήσεων στην περιοχή τους υιοθετούν πιο κατασταλτικές στάσεις, όπως τη λήψη αστυνομικών μέτρων απέναντι στους πλανόδιους σε σχέση με τους ερωτώμενους που βλέπουν θετικά ή αδιαφορούν για τη δραστηριοποίηση των ξένων επιχειρήσεων στην περιοχή τους.

2.6. Θέματα ασφάλειας και ανασφάλειας

Σχετικά με το πόσο ασφαλής θεωρείται ότι είναι η περιοχική λειτουργίας της επιχείρησης /καταστήματός τους, οι ερωτώμενοι που απάντησαν ότι η περιοχική λειτουργίας της επιχείρησης είναι «απόλυτα ασφαλής» υποστήριξαν τη λήψη αστυνομικών μέτρων σε ποσοστό 42,9%, έναντι εκείνων που απάντησαν «λίγο ασφαλής» και «καθόλου ασφαλής» (66,7% και 62,4%, αντίστοιχα). Βλέπουμε ότι, σε γενικές γραμμές, όσο λιγότερο ασφαλείς αισθάνονται οι ερωτώμενοι τό-

σο περισσότερο διάκειται θετικά απέναντι στο παραεμπόριο και τους πλανόδιους. Όσον αφορά το εάν έχουν υποπέσει στην αντίληψή τους κρούσματα επιθέσεων κατά προσώπων στην περιοχή του καταστήματος / επιχείρησης, προκύπτει ότι όσοι έχουν παρατηρήσει κρούσματα εκφράζουν περισσότερο κατασταλτικές απόψεις απέναντι στο παραεμπόριο σε σχέση με όσους δεν έχουν παρατηρήσει αντίστοιχα φαινόμενα (66,4% και 50,7%, αντίστοιχα). Η ίδια εικόνα ισχύει και για τους ερωτώμενους στην αντίληψη των οποίων έχουν υποπέσει παράνομες ενέργειες κατά καταστημάτων στην περιοχή του καταστήματός / επιχείρησής τους. Έτσι, όσοι έχουν αντιληφθεί παράνομες ενέργειες κατά καταστημάτων στην περιοχή του καταστήματός / επιχείρησής τους τάχθηκαν υπέρ των αστυνομικών μέτρων σε ποσοστό 61,5%, ενώ όσοι δεν έχουν αντιληφθεί παράνομες ενέργειες τάχθηκαν υπέρ σε ποσοστό 54,3%. Όπως και οι ερωτώμενοι που δέχτηκαν κάποια προσβολή στο κατάστημά τους εμφανίζονται σε μεγαλύτερο ποσοστό υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων για την εξαφάνιση του παραεμπορίου σε σχέση με τους ερωτώμενους που δε συνέβη κάποια παράνομη ενέργεια στο κατάστημά τους (62% και 55,8%, αντίστοιχα).

Όσον αφορά το εάν οι ερωτώμενοι θεωρούν ότι είναι απαραίτητο να ασφαλίζουν τα προϊόντα τους για κλοπή, όσοι απάντησαν ότι θεωρούν απαραίτητο να ασφαλίζουν τα προϊόντα τους για κλοπή συμφώνησαν στο να ληφθούν αστυνομικά μέτρα σε ποσοστό 62,5%, ενώ όσοι απάντησαν ότι δε θεωρούν απαραίτητη την ασφάλιση των προϊόντων συμφώνησαν με τα αστυνομικά μέτρα σε μικρότερο ποσοστό 55,2%. Σχετικά με το ποια θεωρούν ως μεγαλύτερη απειλή για το κατάστημά τους, έχει ενδιαφέρον και αξίζει να σημειωθεί ότι οι ερωτώμενοι που απάντησαν ότι ως μεγαλύτερη απειλή για το κατάστημά τους θεωρούν τους αλλοδαπούς υποστήριξαν τη λήψη των αστυνομικών μέτρων ως καταλληλότερων για την αντιμετώπιση του παραεμπορίου από τους πλανόδιους σε ποσοστό 92,9%. Αυτό που μπορεί να υποτεθεί από την παραπάνω συσχέτιση είναι ότι, ενδεχομένως, οι πλανόδιοι να ταυτίζονται στις αναπαραστάσεις των ερωτωμένων με τους αλλοδαπούς.

Τέλος, όσον αφορά το εάν οι ερωτώμενοι θα ήθελαν να διαθέτουν προσωπικό ασφαλείας, εκείνοι που απάντησαν ότι θα ήθελαν να διαθέτουν προσωπικό ασφαλείας συμφώνησαν με τη λήψη αστυνομικών μέτρων σε ποσοστό 70% σε σχέση με αυτούς που απάντησαν ότι δεν θα ήθελαν (55,3%).

Αυτό που διαφαίνεται από τα παραπάνω είναι ότι οι ερωτώμενοι που επιθυμούν προσωπικό ασφαλείας, ενδεχομένως, αισθάνονται και μεγαλύτερη ανασφάλεια σε σχέση με αυτούς που δεν επιθυμούν την ύπαρξή του. Έτσι, όσοι εκφράζουν μεγαλύτερη ανασφάλεια τάσσονται σε μεγαλύτερο βαθμό υπέρ των αστυνομικών μέτρων για την εξαφάνιση των πλανόδιων και του παραεμπορίου.

2.7. Η στάση απέναντι στους πλανόδιους μικροπωλητές και τους αλλοδαπούς

Η εικόνα που έρχεται στο νου των ερωτωμένων στο άκουσμα της έκφρασης πλανόδιος μικροπωλητής έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο ως προς τις αναπαραστάσεις που έχουν οι ερωτώμενοι για τους πλανόδιους μικροπωλητές όσο και ως προς το ποια είναι η στάση τους απέναντι στη λήψη αστυνομικών μέτρων ανάλογα με τις αναπαραστάσεις αυτές.

Συγκεκριμένα, βλέπουμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά απέναντι στη λήψη αστυνομικών μέτρων συγκεντρώνονται στις απαντήσεις που συνδέουν τους πλανόδιους με «εύκολο κέρδος» (100%), «φθηνά προϊόντα» (81%), «απατεώνες» (80%), «παράνομο εμπόριο» (79,7%), «ανταγωνισμό» (70,7%), «αλλοδαπούς» (68,9%). Ενώ, οι ερωτώμενοι που στο άκουσμα της έκφρασης «πλανόδιος μικροπωλητής» φέρουν στο νου τους την εικόνα «ταλαίπωρων μεροκαματιάρηδων / κακόμοιρων» τάσσονται σε ποσοστό 37,2% υπέρ των αστυνομικών μέτρων.

Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή είναι ενδεικτικές, αφ' ενός, του τρόπου με τον οποίο οι ερωτώμενοι αντιλαμβάνονται τους πλανόδιους και, αφ' ετέρου, της στάσης τους απέναντι στη λήψη αστυνομικών μέτρων σε σχέση με τις αναπαραστάσεις που έχουν γι' αυτούς. Έτσι, οι ερωτώμενοι που βλέπουν τους πλανόδιους να ασκούν παράνομο εμπόριο, να αποκτούν εύκολα και αφορολόγητα κέρδη και ευρύτερα να ασκούν αθέμιτο ανταγωνισμό πρόσκεινται σε μεγαλύτερο βαθμό υπέρ της λήψης κατασταλτικών μέτρων σε σχέση με άλλους που τους συνδέουν στις αναπαραστάσεις τους με άλλες εικόνες (π.χ. μεροκαματιάρηδες).

Όσον αφορά τη γνώμη που έχουν για τους πλανόδιους μικροπωλητές, όπως είναι αναμενόμενο, οι ερωτώμενοι που απάντησαν ότι έχουν θετική γνώμη για τους πλανόδιους υποστηρίζουν τη λήψη αστυνομικών μέτρων για την εξαφάνιση του παραεμπορίου σε ποσοστό 31%. Σχετικά με το εάν έχουν διαπιστώσει τη διενέργεια παραεμπορίου από πλανόδιους πωλητές στην περιοχή, οι ερωτώμενοι που απάντησαν καταφατικά στην παραπάνω ερώτηση τάσσονται υπέρ της λήψης των αστυνομικών μέτρων σε ποσοστό 64,5%, ενώ όσοι απάντησαν αρνητικά τάσσονται υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων σε ποσοστό αρκετά μικρότερο 41,8%. Όσοι από τους ερωτώμενους απάντησαν στην προηγούμενη ερώτηση ότι έχουν διαπιστώσει τη διενέργεια του παραεμπορίου από πλανόδιους μικροπωλητές στην περιοχή τους ερωτήθηκαν αν αυτό τους δημιουργεί κάποιο πρόβλημα. Οι ερωτώμενοι που απάντησαν πως τους δημιουργεί πρόβλημα υποστήριξαν τη λήψη αστυνομικών

μέτρων σε ποσοστό 78,7%, ενώ όσοι απάντησαν πως δεν τους δημιουργεί πρόβλημα υποστήριξαν τα μέτρα σε ποσοστό 45,5%. Όπως είναι αναμενόμενο, όσοι έχουν πρόβλημα με τη διενέργεια του παραεμπορίου τάσσονται, σε μεγαλύτερο βαθμό, υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων σε σχέση με όσους δεν έχουν πρόβλημα με τη συγκεκριμένη κατάσταση.

Αναφορικά με το τι είδους πρόβλημα τους δημιουργεί, οι απαντήσεις τους σε σχέση με τη λήψη αστυνομικών μέτρων κυμαίνονται ως εξής: «αφορολόγητα πράγματα» (90%), «έχουν χαμηλές τιμές» (88,2%), «οικονομική κρίση» (85,7%), «ανταγωνισμός» (82,4%), «ενοχλούν τους πελάτες/περαστικούς» (80%), «απώλεια εισοδήματος» (77,8%), «παραεμπόριο» (77,8%), «παράνομοι» (75%), «δύσκολη πρόσβαση πελατών στο κατάστημα» (71,4%), «άσχημη εικόνα/υποβάθμιση περιοχής» (66,7%), «το κράτος δε βοηθάει/αστυνομία» (33,3%), «με υποτιμά ως Έλληνα/ καταναλωτή» (33,3%). Οι απαντήσεις των ερωτωμένων στην παραπάνω ερώτηση έχουν ενδιαφέρον, καθώς αναδεικνύουν τη στάση τους απέναντι στο παραεμπόριο και τους πλανόδιους, ανάλογα με το πρόβλημα που τους δημιουργεί η διενέργεια τους παραεμπορίου. Όπως προκύπτει, οι ερωτώμενοι που διάκεινται θετικά στη λήψη αστυνομικών μέτρων είναι εκείνοι που βλέπουν ανταγωνιστικά τη δραστηριότητα των πλανόδιων ή τους θεωρούν παράνομους.

Όσον αφορά το εάν η περιοχή της επιχείρησης τα τελευταία χρόνια υποβαθμίστηκε ή αναβαθμίστηκε, οι ερωτώμενοι που απάντησαν ότι υποβαθμίστηκε υποστήριξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό (63,9%) τη λήψη αστυνομικών μέτρων από αυτούς που απάντησαν πως η περιοχή τους αναβαθμίστηκε ή έμεινε ίδια (55,1% και 57,1% αντίστοιχα), χωρίς, ωστόσο, οι αποκλίσεις να είναι ιδιαίτερα μεγάλες. Μάλιστα, οι ερωτώμενοι που προσδιόρισαν ως βασικές αιτίες υποβάθμισης το παραεμπόριο (100%), τους αλλοδαπούς (82%) και τους πλανόδιους (71,4%) τάχθηκαν και σε μεγαλύτερα ποσοστά υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων. Σχετικά με το αν υπάρχουν αλλοδαποί κάτοικοι στην περιοχή, οι ερωτώμενοι που απάντησαν καταφατικά υποστήριξαν τα αστυνομικά μέτρα σε ποσοστό 60,1%, έναντι εκείνων που απάντησαν ότι δεν υπάρχουν και τα υποστήριξαν σε ποσοστό 59,6%. Εδώ, οι αποκλίσεις δεν είναι ιδιαίτερα αισθητές.

Ωστόσο, αναφορικά με το πώς οι ερωτώμενοι αξιολογούν την ύπαρξη των αλλοδαπών στην περιοχή, οι διαφορές μεταξύ των στάσεων απέναντι στα αστυνομικά μέτρα είναι ιδιαίτερα εμφανείς. Συγκεκριμένα, όσοι απάντησαν πως αξιολογούν θετικά την ύπαρξη των αλλοδαπών τάχθηκαν υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων σε ποσοστό 37,1%, ποσοστό που υπερδιπλασιάζεται (76,9%) για όσους αξιολογούν αρνητικά την ύπαρξη των αλλοδαπών

και αυξάνεται σημαντικά (55,2%) για όσους την αξιολογούν ως «άνευ σημασίας». Αυτό που θα μπορούσαμε να υποθέσουμε, βασιζόμενοι στο συσχετισμό πως οι ερωτώμενοι που βλέπουν αρνητικά την ύπαρξη αλλοδαπών στην περιοχή είναι εκείνοι που τάσσονται περισσότερο υπέρ της λήψης κατασταλτικών μέτρων για το παραεμπόριο, είναι ότι στις αναπαραστάσεις του κοινού το παραεμπόριο συνδέεται με τους αλλοδαπούς. Οι αναπαραστάσεις αυτές, άλλωστε τροφοδοτούνται από παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας, όπως τα ΜΜΕ.⁴

Όσον αφορά το αν υπάρχουν αλλοδαποί επιχειρηματίες στην περιοχή, οι ερωτώμενοι που απάντησαν ότι υπάρχουν αλλοδαποί επιχειρηματίες στην περιοχή υποστήριξαν τα αστυνομικά μέτρα σε ποσοστό 60%, ενώ όσοι απάντησαν ότι δεν υπάρχουν τα υποστήριξαν σε ποσοστό 64,2%. Όπως φαίνεται, δεν σημειώθηκαν ιδιαίτερες διαφορές μεταξύ των στάσεων απέναντι στη λήψη αστυνομικών μέτρων. Ωστόσο, σχετικά με το πώς οι ερωτώμενοι αξιολογούν την ύπαρξη των αλλοδαπών επιχειρηματιών, όσοι την αξιολογούν θετικά υποστηρίζουν τα αστυνομικά μέτρα σε ποσοστό 42,9%, ποσοστό που φτάνει το 76,3% για όσους την αξιολογούν αρνητικά και το 50% για όσους τη θεωρούν άνευ σημασίας. Συνεπώς, όπως και στην προηγούμενη ερώτηση που αφορούσε τους αλλοδαπούς κατοίκους, έτσι και εδώ, οι ερωτώμενοι που βλέπουν αρνητικά τους αλλοδαπούς επιχειρηματίες τάσσονται σε μεγαλύτερο βαθμό υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων.

3. Επίλογος

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι το δείγμα των ερωτωμένων που τάσσεται υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων διακρίνεται συνοπτικά από τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

Ως προς τα ατομικά χαρακτηριστικά, οι ίδιοι οι επιχειρηματίες/καταστηματαρχές τάσσονται σε μεγαλύτερο ποσοστό υπέρ της λήψης των αστυνομικών μέτρων σε σχέση με τους υπαλλήλους της επιχείρησης. Το γεγονός ότι οι καταστηματαρχές εμφανίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό υπέρ της λήψης των κατασταλτικών μέτρων, ενδεχομένως, να συνδέεται με το ότι ως ιδιοκτήτες των καταστημάτων ενδιαφέρονται άμεσα για την εξέλιξη της επιχείρησής τους και, επομένως, έχουν περισσότερους λόγους να ανησυχούν και να προ-

4. Κωνσταντινίδου Χ, 2001, «Κοινωνικές αναπαραστάσεις του εγκλήματος: η εγκληματικότητα των αλβανών μεταναστών στον αθηναϊκό τύπο», *Εγκληματολογικά*, τόμ. 17, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας.

σλαμβάνουν ως «απειλή» τους πλανόδιους και, κατ' επέκταση, να επιζητούν σε μεγαλύτερο ποσοστό την πάταξη του παραεμπορίου.

Όσον αφορά τα στοιχεία της επιχείρησης, διαπιστώνουμε ότι η υποστήριξη των αστυνομικών μέτρων εξαρτάται από παράγοντες που σχετίζονται με το μέγεθος, τον κύκλο εργασιών και τις προοπτικές της επιχείρησης. Οι επιχειρήσεις με καλές προοπτικές και ικανοποιητικό κύκλο εργασιών είναι αναμενόμενο να μην προσλαμβάνουν ως «απειλή» τους πλανόδιους στον ίδιο βαθμό με επιχειρήσεις που δεν κινούνται το ίδιο ικανοποιητικά. Οι τελευταίες επιχειρήσεις, άλλωστε, ενδέχεται να προσλαμβάνουν ως ερμηνευτική της συγκεκριμένης κατάστασης τη δραστηριοποίηση των πλανόδιων.

Οι ερωτήσεις που αφορούν τον ανταγωνισμό και την κίνηση της αγοράς καταδεικνύουν ότι, γενικά, οι ερωτώμενοι που αποδίδουν την (αρνητική) πορεία της επιχείρησης στον ανταγωνισμό, στις επιχειρήσεις των αλλοδαπών/ στους πλανόδιους και στην ανεργία συγκεντρώνουν υψηλά ποσοστά υπέρ των αστυνομικών μέτρων και, κατ' επέκταση, είναι πιο κατασταλτικοί απέναντι στους πλανόδιους.

Έτσι, βλέπουμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά υπέρ της λήψης των αστυνομικών μέτρων αφορούν τους ερωτώμενους που προβάλλουν ως «απειλές» για την κίνηση της αγοράς την εγκατάσταση καταστημάτων από αλλοδαπούς και τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Μια ερμηνεία που μπορεί να δοθεί είναι ότι, ενδεχομένως, οι ερωτώμενοι να θεωρούν ότι στον ανταγωνισμό και την ανεργία συντελούν και οι πλανόδιοι. Σχετικά με την επιχειρηματική πολιτική του κράτους, οι ερωτώμενοι που τάσσονται υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων στο μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι εκείνοι που δεν είναι ευχαριστημένοι από την επιχειρηματική πολιτική του κράτους και πιστεύουν ότι το κράτος δεν ενισχύει τις δραστηριότητες και τις πρωτοβουλίες τους. Η στάση των ερωτωμένων απέναντι στις ξένες επιχειρήσεις δείχνει ότι οι ερωτώμενοι που πρόσκεινται αρνητικά στη δραστηριοποίηση των ξένων επιχειρήσεων στην περιοχή τους υιοθετούν πιο κατασταλτικές στάσεις, όπως τη λήψη αστυνομικών μέτρων απέναντι στους πλανόδιους, σε σχέση με τους ερωτώμενους που βλέπουν θετικά ή αδιαφορούν για τη δραστηριοποίηση των ξένων επιχειρήσεων στην περιοχή τους.

Ως προς το ζήτημα της ασφάλειας, σε γενικές γραμμές, όσο λιγότερο ασφαλείς αισθάνονται οι ερωτώμενοι τόσο πιο κατασταλτικοί είναι απέναντι στο παραεμπόριο και τους πλανόδιους. Μάλιστα, όσοι έχουν παρατηρήσει κρούσματα επιθέσεων κατά προσώπων ή κατά καταστημάτων ή συνέβη κάποια παράνομη προσβολή στο κατάστημά τους τάσσονται ακόμη περισσότερο υπέρ της λήψης αστυνομικών μέτρων σε σχέση με τους ερωτώμενους οι

οποίοι δεν έχουν ανάλογες εμπειρίες. Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι η ανασφάλεια, όπως εκφράζεται από τις παραπάνω θεματικές ενότητες, συνδέεται με τις τιμωρητικές στάσεις των ερωτωμένων.

Τέλος, όσον αφορά τη στάση των ερωτωμένων ως προς τους πλανόδιους, έχουμε να παρατηρήσουμε ότι, σε γενικές γραμμές, οι ερωτώμενοι που έχουν αρνητική γνώμη για τους πλανόδιους υποστηρίζουν, όπως είναι αναμενόμενο, τη λήψη αστυνομικών μέτρων για την εξαφάνιση του παραεμπορίου σε μεγαλύτερο ποσοστό.

Επίσης, οι ερωτώμενοι που απάντησαν ότι έχουν διαπιστώσει τη διενέργεια παραεμπορίου από πλανόδιους πωλητές στην περιοχή τάσσονται υπέρ της λήψης των αστυνομικών μέτρων σε αρκετά μεγαλύτερο ποσοστό από αυτούς που δεν έχουν παρατηρήσει παρόμοια φαινόμενα. Φαίνεται ότι οι ερωτώμενοι που βλέπουν ως «απειλή» και θεωρούν αθέμιτους ανταγωνιστές τους πλανόδιους είναι και πιο δεκτικοί στην καταστολή απέναντι σε αυτούς και το παραεμπόριο.

Όσον αφορά τους αλλοδαπούς, οι ερωτώμενοι που αξιολογούν αρνητικά τους αλλοδαπούς και τις ξένες επιχειρήσεις είναι εκείνοι που τάσσονται περισσότερο υπέρ της λήψης κατασταλτικών μέτρων. Εδώ, θα μπορούσε να υποθεθεί ότι οι πλανόδιοι και το παραεμπόριο συνδέονται στις αναπαραστάσεις του κοινού, συγχέονται ή και ταυτίζονται με τους αλλοδαπούς. Οι αλλοδαποί, άλλωστε, συχνά συνδέονται από το κοινό με τις παράνομες δραστηριότητες και το παραεμπόριο. Σε τέτοιου είδους συνειρμούς σημαντικό ρόλο παίζουν τα ΜΜΕ τα οποία παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας. Η εικόνα του μετανάστη που ασχολείται με παράνομες δραστηριότητες ή εμπλέκεται στην εγκληματικότητα αποτελεί κοινό τόπο στην παρουσίαση της ειδησεογραφίας από τα ΜΜΕ με αποτέλεσμα να παγιώνεται στις αναπαραστάσεις του κοινού ως περιθωριοποιημένο μέλος της κοινωνίας. Έτσι, με βάση τις αναπαραστάσεις αυτές είναι εύλογο να συνδέουν οι ερωτώμενοι το παραεμπόριο με τους αλλοδαπούς.

Τα παραπάνω συμπεράσματα είναι ενδεικτικά των χαρακτηριστικών και των στάσεων του πληθυσμού που τάσσεται υπέρ της λήψης των αστυνομικών μέτρων για την εξαφάνιση του παραεμπορίου. Η ανασφάλεια και η πρόσληψη της οικονομικής «απειλής» αναδύονται ως οι πιο προσδιοριστικοί παράγοντες στη διαμόρφωση της στάσης των ερωτωμένων απέναντι στην αντιμετώπιση του παραεμπορίου από τους πλανόδιους. Αυτό που αξίζει να επισημανθεί είναι ότι οι παραπάνω αναπαραστάσεις του κοινού θα πρέπει να γίνονται κατανοητές στο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εμφανίζονται, χωρίς, ωστόσο, να αποτελούν έδαφος για αυθαίρετες γενικεύσεις.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Ζαραφωνίτου Χ., 2002, *Ο φόβος του εγκλήματος*, Αθήνα, Α. Σάκκουλας.
- Ζαραφωνίτου Χ., 2004, «Ανασφάλεια και επέκταση του κοινωνικού ελέγχου: Ποινικοποίηση των “αντικοινωνικοτήτων” και της “αταξίας”», *Ποινικός Λόγος*, τόμ. 4, σ. 2049-2059.
- Ζαραφωνίτου Χ., 2007, *(Αν)ασφάλεια, αντεγκληματική πολιτική και δικαιώματα του ανθρώπου*, Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών, τόμ. 7, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Ζαραφωνίτου Χ., 2008, *Τιμωρητικότητα: σύγχρονες τάσεις, διαστάσεις και εγκληματολογικοί προβληματισμοί*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κωνσταντινίδου Χ., 2001, «Κοινωνικές αναπαραστάσεις του εγκλήματος: η εγκληματικότητα των Αλβανών μεταναστών στον αθηναϊκό τύπο», *Εγκληματολογικά*, τόμ.17, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Κωνσταντίνου Ε., 2000, *Η εικόνα του οικονομικού μετανάστη στα ΜΜΕ (ημερήσιος τύπος) και ο φόβος του εγκλήματος*, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Λαμπροπούλου Έ., 2001, *Εσωτερική ασφάλεια και κοινωνία του ελέγχου*, (1η έκδ.), Αθήνα, Κριτική.
- Μοσχοπούλου Α., 2005, «*Η εγκληματικότητα των μεταναστών: απεικόνιση του φαινομένου στον απογευματινό τύπο, 1990-1999*», *Ποινικά*, τόμ. 69, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Ξενόγλωσση

- Hope T. and Sparks R., 2000, *Crime, risk and insecurity: Law and order in everyday life and political discourse*, London, Routledge.
- Stalans L., 1993, «Citizens' crime stereotypes, biased and punishment preferences in abstract cases: Recall, the educative role of interpersonal sources», *Law and Human Behavior*, vol. 17, no. 4.

